

قرآن فطیحت

- ملکتمزده قرآن شریف با صدر مق خصوصاً بقره در معلومات در
- کوبی جمیع شرعیہ (صویرانیہ) نگار خواستند آئینمشر.

صاحبی

(رضاء الدین بن فخرالدین)

— اوفای —

КАЗАНЬ.

Типографія Торговаго Дома братьевъ Каримовыхъ.

1900 г.

قرآن و طباعت

مملکت مزده قرآن شریف با صدر مق خصوصندہ بر قدر معلومات در .
کوبسی جمیعت شرعیہ (صورانیہ) ننگ ارخواستندن آئمشدر .

صاحبی

(رضاء الدین بن فخر الدین)

﴿ اوفای ﴾

باصه اولندی قرانده تجارۃ خانہ برادران الکریمی لرتک مطبعہ سندہ

۱۹۰۰ نجی یلده

و کتاب ننگ باصه سنہ رخصت ویرلدی سانکت یتربورخده ۳ نجی اییولده

۱۹۰۰ نجی یلده

Дозволено ценз. С.-Петербургъ, Зима—1900 года.

КАЗАНЬ.

Типографія Торговаго Дома Братьевъ Каримовыхъ.

1900 г.

قرآن و طباعت

بسم الله الرحمن الرحيم

۱

طباعت حقننده قسه برسوز

روایتله کوره ، تاقته واسطه سیله طبع ایتمک ایسکیدن بیرو معروف ایتمش . حتی که بو کیلاردن زمان سعادتن مقدم باصلمش اثرلر تابلمش ایتمش . وبر روایتله آغاج تاقته واسطه سیله باصمق اصولی قطای مملکتنده (فونغ تاون) اسمنده بر وزیر اختراع ایتمشدر . وبو اصول ، قطای ویاپون مملکتلرنده بوکونه قدر استعمال ایلمکده در . اوروپا قلعه سینه اون ایکنچی عصر میلادیده معروف اولنوب ، بعض شیلر طبع ایتمشدر . اما حرف واسطه سیله طبع ایتمک اصولی ، دخی صوگراق ایجاد ایتمشدر . کیم طرفندن ایجاد ایلدیکی حقننده اختلاف اولمش ایسهده ، اغلب احتمالله کوره ، گرمانیهده (ماینسه) شهرنده دنیایه کلیش اولان (گوتمبرغ) در . بو ذات ۱۴۰۰ م ده دنیایه کلوب ۱۴۶۸ م ۸۷۲ ه ده وفات اولمشدر (۱) .

۲

عربی حرفله طباعت

عربی حرفله طباعت ، اشک مقدم ایتمالیاده تجر به ایلدنوب ، بعض کتابلر باصلمشدر .

(۱) بلغار شهرنده امیر حسن نام ذاتک حکومتی زمانینه مصادفدر . گوتمبرغ ایسه ، ۱۴۰۰ ده (استراسبورغ) شهرنده الکالت باصمه چیلقی هنریقی تجر به ایتمدی . وبوبولده اوزینک الوغ سرمایه سنی تلف ایلدوب برانجه به محتاج اولوب قالدی .

روایتله

روایت کرده ، اسلام اثر لرندن برنجی اوله رق طبع اولنان کتاب ، ابن سینا (۱) حضرت تارینشک طب علمنده اولان « القانون » نام تصنیف لری اولوب ، (روما) شهرنده دورت جلد اوزرنده (۱۵۹۳ م ۱۰۰۱ هـ) ده نشر اولمشدر . بو تاریخدن قرق سنه مقدم یعنی (۱۵۵۱) ده استانبول شهرنده ، یهودیسلر طرفندن « تورات » طبع اولندیغی بو کون اولان بعض نسخه لری ایله مثبت اولمش ایسه ده ، مطبعه سینشک اسم و خبری تمام اونطلوب ، نابود اولمشدر . اوشونشک ایچون استانبولده طباعت ظهوری (۱۷۱۷ م ۱۱۲۹ هـ) دن اعتبار اولنمقده در . ییلدکمزه کوره روسیه مملکتنده عربی حرفله اشلمکده اولان مطبعه لر (۱۷۶۴ م ۱۱۷۷ هـ) قزان شهرنده آچلمشدر . اما مصر القاهره و هندستان مملکتلرنده اولان باصمه چیلق بوندن کوب زمان صوشت اولسه کرک . گرچه ناپالیون برنجی ، ایله قاهره یه بر مطبعه واروب ، عرب حرفی اوزرنده فرمان واعلانلر نش ایلمکده اولنسه ده (۱۷۹۸ م ۱۲۱۲ هـ) ، کتاب باصمق ایسه انحق ۱۲۵۰ هـ ۱۸۳۵ م دن اعتباراً باشلانمش ایدی . هندستانده اشک الک باصلمش کتاب ، « مجوم الفرقان » نام اثر اولوب ، ۱۸۱۱ م ۱۲۲۵ هـ ده نشر اولمشدر . فقط سوریه مطبعه لری ایسکی اولنوب ، حتی که ۱۵۸۵ م ۹۹۲ هـ حدودنده ظهور ایتدکلری روایت ایدلنور . بونلر ایسه خرسیتیانلر طرفندن آچلنوب ، آنلر ش کتاب و اثر لرینی نشر ایتمک غیر تده اولمشدر .

۳

کرکلی بر سوز

طباعت هنری ، علم و معرفت حقنده ، آدم اوغلنلری ایچون الوغ بر ایشک آچوب ، و بونشک سیبیدن دنیا ده بیوک بر انقلاب وقوع اولمشدر . مقدم عصر لر شاکر دلری ، درس آله حق کتاب لرینی یازمیه ، واستساخ ایده چک اثر لری ، ازلب یورمیه مجبور اولنور لر ایدی . کتاب یازمق حقنده اش

(۱) ابوعلی الحسن بن عبدالله در . ۴۲۸ سنه ده - ۵۸ یاشنده اوله رق ، شهر رمضانده همدانده وفات اولدی . مسلمانلرک آرسطوسی اولوب نامی حرمله یاد ایدلمکده در . الله تعالی مغاهر عفو و غفران ایلسون !

عزیز و قتلرینی صرف ایدرلر ، و بوسبیدن ، تحصیل و قتلری آز قالور ایدی .
 بر کتابی یازوب تمام ایتمک ، و شوگره در ستمک بر آدم بهاسینه برابر کلور ایدی .
 حاضرنده ایسه ، بوکی کتابلر ، باد هوایه آنمقدمه در . رغبتی اولورسه اشک
 فقیر اولان بر شاگرد ، کتاب تحصیل ایتمک طوغر سنده کوب زحمت چیکماز .
 الحاصل ، طباعت و باصمه ، بنده لری اوزرینه الله تعالی حضرتتدن الوغ بر هدیه ؛
 قرارسز بر احسان در .

لکن جناب الله شک ، بوکی بیوک بر مرحتندن فر نکلر استفاده ایتدکلری حالده ،
 اسلاملر ، نه ایچون محروم طور دیلر ، ویاکه نه ایچون پک شوک اوله رق استفاده
 ایتمیه باشلا دیلر ؟ !.....

محض فائده دن عبارت اولان « اصول جدیده » ایله درس و تعلیم ایتمک حقننده
 نه ایچون بو قدر کیچ قالدیغمز شک سبینی بنلور ایسه گز ، سؤالشک جو ابنی هم
 بیلورسز . چونکه طباعت ده اصول جدیده دن بریسی بلکه برنجیسی ایدی .
 بر کیمسه نشک کیف و خاطر بیچون ، الوغ اسلام ملتینگ سرماییه سی ضائع اولمه
 سینه ، بوشیلر ، بیوک بر مثال اولسه لر کرک . سوز اوزیما سندن خوف ایدماز
 ایسه ایدی ، بو طوغر و ده کوب شیلر یازار ایدک ، لکن یازد قلم مزهم کفایت ایدر .

۴

قرآن فهرستلری

قرآن شریف ایچنده اولان کله لری ینکل بولور ایچون بر قدر فهرستلر هم
 نشر اولنمشدر . بونلر دن بریسی ۱۸۱۱ م ۱۲۲۵ هـ ده هندستانده (کلکتته)
 شهرنده باصلمش « نجوم الفرقان » نام اثر در . بو کتابک مؤلفی بو کونه قدر
 بزه معلوم اولمادی . روایتلرده کوره (فلوغل) آدلو بر فرنگ عالمی هم بر
 فهرست یازوب نشر ایتمشدر . مشهور کاظم بک هم بر فهرست ترتیب ایدرک ،
 ۱۸۵۹ ل م ۱۲۷ هـ ده باصدر مشدر . (قوتاهییه) مفتیسی ، حافظ محمد شریف
 بن عبدالله الحقی « مفتاح التفاسیر » اسمنده بر فهرست یازوب ، هندستانده

(بومبای) شهرتده ۱۲۹۹ هـ ده طبع ایتدرمشدر . اوشنداق صالح (ا) ناظم
 بن محمد بن اسماعیل نام اثری اولان (ترتیب زیبا) آدلو فهرست ۱۱۸ بیت
 اوزرنده ۱۳۱۰ سنه سنده قزان شهرنده باصلندی . اوشبواخیر فهرست دن
 ماعداسنی کورمک . بووقته قدر میسر اولمادی . (فلوغل) طرفندن
 یازیلان اثرگده قایولسان اوزرنده ایدیکی حقنده معلومات کورلمادی .

مقدم باصلمش قرآنلر

مطبوعات عالمیله اشنا اولان اهل بصیرت لرنگ خبرلرینه کوره قرآن شریف ،
 اول دفعه اوله رق آلمانیه مملکتنده (وهامبورغ) شهرنده طبع اولنمشدر .
 شوگره ایتالیاده (بادوا) ده و آندن صونک جمله تحت گاه والوغ شهرلرده
 (فرنکستانده) کوب مرتبه ، وهر مرتبه سنده کوب نسخه لر ، نشر
 اولنمشدر . اون اوچونچی عصر هجریده روسیه ده بیطربورغ و صوگره
 قزانده هم باصلمشدر .

روایتلره کوره پیطربورغ بلده سنده باصلمش اولان قرآن شریف
 الوغ یکاترینه فرمانی و دولت مصارفیله طبع اولنمش ایمش . بیطربورغ ده
 برنجی دفعه باصلمش قرآن شریف نسخه لری ، نادر قالمش ایسه ده ، خالق
 آراسنده همیشه کورلمکده در . اینتان بخلایه (باصلمش)
 ارینتالیستلر (مستشرقلر) طرفندن نشر اولان نسخه لردن بزم کوردکمز
 اثر (۱۸۷۰ م) ده « فلوغل » طرفندن (لیسغ) شهرنده طبع اولنان قرآن
 شریف ایدی . لکن بوذات ، بوندن مقدم (۱۸۴۲ م و ۱۸۴۳ م) تاریخلرنده
 هم ایکی دفعه اوله رق نشر ایلمش ایمش . کوردکمز نسخه ایسه ، کاغدی
 اعلا ، حرفاری وقاراسی گوزل اولمق اعتباریله موجب حیرتدر .

(۱) بوکیسه ناک ترجمه حالینه واقف اوله آلامدم .

ایسکی باصمه لہر حقنہ بر جدول

بوجود لدن، مقدم باصلمش قرآن شریف لرشک طبع تاریخی لری و بلده لری معلوم اولنور:

(هامبورغ)	۱۶۴۹
(بادوا) ایکى الوغ جلد اوزرنده	۱۶۶۸
» » » » » » » »	۱۶۹۸
(بیطربورغ)	۱۷۸۷
» » » »	۱۷۹۰
» » » »	۱۷۹۸
(قزان)	۱۸۰۱
» » » »	۱۸۰۳
» » » »	۱۸۱۹
» » » »	۱۸۳۹
(لپسخ)	۱۸۳۴
» » » »	۱۸۴۲
» » » »	۱۸۷۰
(قزان)	۱۸۵۶

۱۲۸۰ هـ هنده محمد مخدوم، مولوی مخدوم، محمد عبدالحافظ، تصحیح له
 ۱۲۸۳ » » » » » » » »
 ۱۲۹۷ (استانبول) معارف ناظرى اذنیله تاش باصمه .
 اسلام مملکتلرنده واسلاملر طرفدن قرآن شریف طبعیک شیوعى اون ایکنچی
 قرن هجرى اخیرندن باشلانمشدر . یوقاروده ذکر ایدلمش اوچ صرتبه دن
 زیاده، بیطربورغ ده طبع اونوب اولنمادینی معلوم اولمادی .

۷

پك كرك اولمازه ده دخى بر سوز

مملکت مزده اولان روسیه ده، عربی و ترکی حرف لره مطبعه لر آچلمش زمانده بروه،

بو وقتقه قدر ، نشر اولنان عربی ، ترکی ، فارسی ، اولان اثار اسلام
خصوصنده مکمل بر «اسامی کتب» مز اولسه ایدی ، ایسکی ویا گامطبوعاتمز
حقنده الوغ بر معلوماتمز اولور ایدی . نشر اولنان رساله و کتابلر ، نه دن
بحث ایتدکلری ، کملر طرفندن تألیف و طبع اولندقلری ، قایومطبعهده باصلنوب
حتی که کاغذ و بیتلری ، نسخهلرینک عددی حقنده تیوشلی حساب کورلر
ایدی . بوسایهده ادبیات و معرفتمزده اولان حرکت خصوصنده بلکه بر
میزانمز هم اولنمش بولنور ایدی . لکن نه چاره که عموم مطبوع اثارمز
طوغر و سنده مکمل اسامی کتبمز اولوق شوپله طورسون ، اش مبارک کتابمز
اولان قرآن شریفمز کایسی مطبعه لرده ، و کملر خراجات و تصحیحله ، ونه
مقدار نسخهلر نشر اولدیغنی مبین ، قسقه بر رساله اولسون قولمزده یوقدر .
مطبوعاتمز خصوصنده «اسامی کتب» یازمق ، فکر مزه کوره ، ینکل
برشیء اولمای ، بلکه (علم) ایله (غیرت) دینلمش ایکی قوتلی کمالته
موقوفدر . حالبوکه بز لرده علمو کمیسهلر مزده (غیرت) وغیرتلو
کیمسه لرمزده (علم) یوقدر .

روسیهده مختلف مطبعه لرده باصلمش اثار خصوصنده رسمی عزتهده
مفصل معلومات اولمقدهدر . هر لسانده اولان مطبوعات ، سنهسی و آبی ایله
بونده بیان ایدلمکدهدر . اثار اسلام حقنده ، تالیسکی زمانه لره قدر بوندن ،
بیوک بر معلومات کسب ایتمک ممکن اولور ایدی ، فقط دید کمز چه بو خدمت
ایچون اربابی لازمدر .

۸

قزاندده مطبوع قرآنلر حسابی

۱۸۵۶ م سنهسینه قدر قرآنلرش حسابی ، صوبرانیهیه معلوم اولمادیغنی کبی ،
آندن صوگ ، طبع اولانلرش حسابلریده معلوم دگلدر . بلکه بو خصوصده
اولان حساب ، آتیق ۱۸۹۲ م ییلندن صوگ باشلانمشدر . قرآن مصححلری ،

مذکور سنه دن اعتباراً هر سنه طبع اولنمش قرآنلر حقیقده حساب جدولی ترتیب ایدوب ، صوبرانییه مرافعه ایتمکده لر در . ۱۸۹۲ م ییلندن شوک طبع اولنان قرآن شریفلرک حسابلری بویله دره :

م سنه لر	مطبعه لر	نسخه عددی
۱۸۹۲	چیرکوف	(۲۲,۰۰۰)
»	خزینه	(۲۴,۰۰۰)
»	»	(۲۴,۰۰۰)
۱۸۹۳	چیرکوف	(۲۲,۰۰۰)
»	خزینه	(۲۴,۰۰۰)
۱۸۹۵	دومبر اوسکی	(۱۴,۰۰۰)
»	»	(۵,۰۰۰)
۱۸۹۷	»	(۲۵,۰۰۰)
»	»	(۲۵,۰۰۰)
۱۸۹۸	خزینه	(۲۴,۰۰۰)
»	دومبر اوسکی	(۷,۰۰۰)
»	»	(۲۵,۰۰۰)
۱۸۹۹	»	(۲۸,۰۰۰)
»	»	(۷,۰۰۰)
یکون		(۲۷۶,۰۰۰)

گرچه مملکت مزه بعض سنه لرده هندستان و استانبول باصمه لرندن بر قدر قرآن شریف هم کلور ایسه ده ، کتاب سودا گرلرینگ خبرینه کوره روسیه ده باصلمش قرآن شریفلرک قسم اعظمی ایران ، قطای کاشغر مملکتلرینه کتمکده در . شویله که خارجه کیدن قرآن نسخه لرینه ، خارجدن کلنلری یوزده اون نسبتنده یا اولور یا اولماز . مطبوع قرآن نسخه لرینگ بو اورنده کورلمش یکونسی روسیه اسلاملری

عددی اولان اونبش میلیونه تقسیم ایدلسه تخمینا ایملی بیش آدم باشینه بر قرآن اولور .

اشک مبارک کتاب اولان قرآن شریف حقند کوسترلمش اوشبو رقملا ایله ، علم یولنده اجتهادمز نه درجه ده ایدکی آچق بیلنور ! .....

۹

بعض مصححانک افاده لری

قرآن شریف تصحیح ایدن ذاتلر طرفندن قلمه آلمش اترلردن ایکی دانه سی حاضر ، کوزاوشمزدده در . بونلرک بریسی آلمانیا علماسندن (فلوغل) شک لاتین لسانی اوزرینه طبع اولنوب ، قرآن شریف آخزینه الحاق ایدلمش رساله سیدر . اوشبو رساله روسیه یه ، وروسچه سی ، ترکیجه یه ترجمه ایدلندکی صوگنده بزم ایچون هم استفاده ایتمک نصیب اولدی .

برنجی دفعه باصدرمش قرآن شریف ، مقدمه سنده ، مذکور (فلوغل) دیورکه : خلق آراسنده استعمال ایدلن قرآن (شریفار) (هینکیلمن) ایله (ماراق) نام ذاتلر طبع ایتدرمش نسخه لره منحصر در . بو ایکی باصمه دن غیری بووقته قدر کورلمادی . کرچه بیطربورغ وقزان شهرلرنده (روسیه ده) طبع اولنمش قرآن (شریفار) اوروپا عالم لری آراسنده نادرلک اوزرنده استعمال ایدلدیکی روایت ایدلسه ده ، دولت کتبخانه لرینگ اکثرنده یوقدر . اوشنداق هندستانده (یول آراسینه تفسیرینی درج ایدرک) باصلمش ، (شیراز) شهرنده تاش اوزرنده طبع ایدلمش قرآن (شریفار) بزم مملکت مزده (اوروپاده) غایتده نادر در . حتی که بوکبی قرآن (شریفار) وارلغنی ، کوب ذالار ، هزاردن ایشدوب گنه بیللر . ایمدی (هینکیلمن) ایله (ماراق) طرفندن طبع اولنمش قرآن (شریفار) نشردن بیرو یوزسنه تمام اولدی . حاضرنده اوشبو قرآن (شریفار) ی (لیپسیغ) شهرنده اولان مشهور کتابچی ومطبعه صاحبی (قارل تاوخینتس) فوق العاده بر اجتهاد سایه سنده

طبع ایتدردی . معلوم اولدیغینه کوره . کوب زماندنبرو فرنک حرفلرندن
 ما عدا یهودی ، سریانی ، عربی ، الفبالیینه مخصوص حرفلریینه
 قویدرمش ایدی . لیکن بو قرآن (شریف) نی باصدرمق فیکرینه
 دوشدکنده ، اولده اولان عربی حرفلرله قناعت ایتمای ، بلکه باشند وگوزل
 یاگا حرفلر قویدرمق اولدی . همده قرآن (شریف) باصدرمق الوغ برایش
 ایدیکنی آشکلاب ، کوب عقللی آدمیش مشورتلرینه ، و علملی کیمسه لرش
 علملرینه محتاج اوله چغینه شبهه ایتمادی .

ابتداء ، بو خدمت ایچون ، بر عالم ازلدیکی وقتنده ، (دریزین دین)
 شهرنده اولان علامه و بنم استادم ، مذکور الوغ خدمتک عهدده سندن
 کله چک کیمسه اوله رق ، تاوخینتس جنابلرینه بنی کوسترمش ایمش .
 تاوخینتس ایسه بوگا رضا اولدی ، و بنده بو خدمتی اوستمه آلم .

قرآن طبع ایتمکده کوب کیمسه لرش ، یعنی بعضیلرش قول هنرلرینه ،
 و بعضیلرش دیل مشورتلرینه ، و بعضیلرش علملرینه محتاج اوله چغنی بیلوب ،
 تاوخینتس ، زیاده احتیاط و عقل ایله حرکت ایدر ایدی . لیکن بو خصوصده
 اولان جمله حاجتلمزی یا لکزبر کیمسه اتمام ایتدی .

اوده (یوسف گامیر) نام غیور ذات ایدی .

مطبعه ایچون حاجت اولان شیرلی ، خصوصاً عرب یازیلرینک اش
 گوزل شکلده اولان کوچر گچلرینی بگا یباروب طور مقده قصورلق کوسترمدی .
 (یوسف گامیر) مشرق دیللمرینی تعلیم ایتمک ، و بونش اربابی آرتدرمق
 طوغر و سنده سعی بلیغ ایتدیکی کبی ، بزله اولان خدمت و غیرتلمری
 وعده سینک و املمزک فوقنده اولدی . (استانبول) ، (ویانا) ، شهرلرندن
 الوغان حرفلردن کوچروب ، اوشبو حرفلری ، تاوخینتس بیوک بر اجتهاده
 و تمام اوستونده نظارت ایدوب ، قویدردی .

حرفلرش ، بربرینه قوشلمقلمری ، نکه و مرکزلمری ، تمام عرب یازولرینه
 اوشاد یغندن باشقه ، کله لرش شکل و صفتمری گوزل کورلمگی شایان حیرتدر .

او قوچیلر هم بونی اعتبار ایدر لر ظننده یز .

قویمازدن مقدم ، یوسف کامیرا اشارتینه بناء ویانا شهرنده اولان انجمن دانش (اکادیمیه) شاکردی اولان (انتون کامیر) نام ذاتدن یازدرمش ایدک . او شونشک ایچون بو حرفلر (انتون کامیر) یادکاریدر .

او شال طبع اولنمش قران (شریف) شکلمه و رسم خطلری خصوصنده ، باصروچی تاوختیس مخصوص برکتاب یازمق اولدی . قرآن (شریف) شک توارینخی ، و او قوچیلر ایچون ینکل یوللر کوسترمک ، طوغروسنده بعض تحقیقلمیزی ، بزهم تاوختیس طرفندن یازلنه چق کتابه درج ایتمک اولدق . شونشک ایچون ، بو ساعتده بونلر حقنده سوز سویلرگه لزوم کورلمادی . مگرده بو قرآن (شریف) تمام اجتهاده تصحیح ایدلمش ، و درست باصلمش بر اثر اولسه کرک . همده کوب اورنده (هینکیلمن) و (مارق) باصمه لرنده اولان رسملره باشقه اوله رق یازلمشدر .

فرنکستان علماسی ، (مارق) باصمه سنی (هینکیلمن) باصمه سینه ترجیح ایتمکده لدر . لکن بن بونشک خلافاچه اوله رق (هینکیلمن) باصمه سنی آرتق کورر ایدم . چونکه بو باصمه هر نه قدر خطادن خالی دگل ایسه ده ، (مارق) باصمه سینه نسبت ایله کوب مرتبه درستدر . یوقاروده یازاچغمی وعده ایتدکم اثرده ، بودعوامی شابد اثبات ایتسم کرک .

ایمپراطوریتسه یکاترینه ایکنچی فرمانی و خراجتایله (پدتر بورغ) شهرنده باصلمش قران (شریف) روسیه دولتینه تابع اولان مسلمانلر ایچون طبع اولنمشدر . مذکور قرآن (شریف) هر نه قدر ، اسلام مملکتلرنده اولان قرآن (شریف) لره تمام مطابق ایسه ده ، فرنکستان علماسیچون فائده لی دکلر . چونکه رسمی ، برقاعده یه بناء ایدلمای ، بلکه عرف و عادت اوزرینه بناء ایدلمشدر (۱) .

(۱) فلوجلک بوسوزلرندن مرادی نه اوله چغنی استخراج ایده آلامدم . بلکه ترجمه لرده برار جمله دوشوب قالمش اولسه کرک .

قران سوداگر لرندن عبيدالله محمد رحيم اوغلى ، يونسف ، نام ذات
طرفندن قران (شريف) باصدرمق حقنده بذل غيرت ايدليكي ، حتى كه
طبع ايجون مطبعه يه ويرلديكي حقنده خبردار اولمش ايسه مده ، باصلنوب دنيايه
چقديغى ، ونشراولنديغى حقنده هيچ بر معلومات آلىق نصيب اولمادى . بو
خصوصده مکتوبلر ايله مخابره ايتديكم كى (پطربورغ) دن كلنلردن هم استخبار
ايتمش ايسه مده ، درست جواب آلميه موفق اوله مدم .

بو قرآن (شريف) ى تصحيح ايتمك طوغر وسنده ، نه كى اصل
ودليللرى دستور ايدليكي حقنده ، بگاهم بر سؤال وارد اوله بيلور . بونى
تفصيل ايتمك اورنى هم تمام بوراسيدر :

بو خدمتى اجرا ايتدم وقتده ، مطبوع قرآنلر ش جمله سى حضور مده
اولوب ، بونلر ايله مقابله ايدر ايدم . اوشنداق (كالكوته) ده طبع اولنمش
(نجوم الفرقان) نام اثرى (۱) سند اتخاذ ايتدم . ظنمه كوره بو كتاب
شايان اعتماددر . بونلردن باشقه يازمه قرآنلردن كوب نسخه لر هم كوز
اونكمده بولسور ايدى . ودخى (دريزدين) كى تيبخانه سنده اولان قرآنلره
مراجعت ايتدم . بو كى تيبخانه ده ، پك قديم زمان يادكارى اوله رق بريازمه
قران (شريف) وارايدى . فقط تأسف در كه بو قرآن تمام دگل بلكه نصفى غنه در .
(دريزدين) كى تيبخانه سنده شرق ديملرنده اولان كتابلره مخصوص ترتيب
ايلمش فهرستنده بنم دوستم (فليشر) ، مذکور قول يازيسى قران حقنده
كوب شيلر بيان ايتمشدر .

مذکور كى تيبخانه ده اولان تفسيرلره هم مراجعت ايتدم . بونلر
جمله سنندن برى (بيضاوى) در . متقدمين و متأخرين شهادتيله ، تفسير
بيضاوى معتبر بر اثر در بو تفسيرك بعض جزؤلرى طبع اولنوب ، مؤلفينك
كلماتى ميدانه چقمش ايدى . بونى ايسه تماما باصدرمق حقنده ، دوستم (فليشر)

(۱) بو كتابى كورمك ومؤلفيله اشنا اولقى ، بو كونه قدرميسر اولمادى . (ادورد
قنديك) تام مصنف هم بو كتابى تعريف ايتمكده كامل ساراللىق ايتمشدر .

کوب زماندنبرو سعی بلیغ ایدوب ، (پاریر) ، (لپسیغ) ، (دریزدین) ،
کتبخانه لرنده اولان نسخه لره مقابله و تفتیش ایدرک ، کندوسینگ ،
علم و کمالینی صرف ایتمکده در . بونگ بو اثری میدانه چقوب ، بیضاوی
نشر اولدیغنده : « بوجی الوغ خدمتی بیضاوی هیچ کمدن امید ایتمش
اولسه کک » دیه ، هربر کورمش کیسه حیران اولسه کک .

مذکور کتبخانه ده (زمخشری) تفسیری یوق ایش . مکرده بیضاوی
ایله ، بوندن استغناء ایتمک هم ممکن . چونکه زمخشری تفسیری ، بیضاوی
تفسیرندن هر جهتله توبان درجه ده در (۱) . خصوصاً بو کتبخانه ده ،
مفتی ابوالسعودک (ارشاد العقل السلیم) نام تفسیرندن ، قول یازمه سی اوله رق
بر نسخه سی اولنور ایدی . بنهم قرآن (شریف) تصحیح ایتدکم وقتده کوب
اورنده بوگا متابعت ایتدم . چونکه (حاجی خلیفه) نگ (۲) شهادتینه
کوره ، اهل اسلام قاشنده بو تفسیر اعتماد اولنه چق بر اثر در . اوشنداق
قرأت حقنده یازلمش رساله و کتابلردن کوب استفاده ایتدم . بو کتابلری ایسه
بگا (کل ایبیرت) نام مشهور معلم یبارمش ایدی « بو خدمتی ایچون تشکر ایتمک
الوغ بورچدر .

سوره و آیتلر حقنده (هینکیلمن) ترتیبی اختیار ایتدم . چونکه
بونگ ترتیبی خصوصنده کوب ارینتالیستلر (مستشرقلر) مدح ایدر
اولدیلر .

ایمدی بو قرآن (شریف) دن فائده آلور ایسه گز . بونگ حقنده مال
و عمل ایله الوغ اجتهاد ایدوچی تاوخینتس نی خاطر گزه کتور ساگز ایدی .
بعض بر خطالری کورلور ایسه ، آنلری هم عفو ایتمک تیوشلیدر . چونکه
بوجی الوغ بر اشد البته قصورلق اوله بیلور .

-
- (۱) فانزمه کوره فاوغلک بوسوزی زمخشری تفسیرین کورم دیکندن نشأت ایتمشدر .
یوقسه اوزندن سوک کان مفسرلرک استاذلری اولان کیسه حقنده بویله بر فکرده
اولنماز ایدی .
(۲) کشف الظنون صاحبنی قصدایده در .

بن ایسه کسندم ، جمله علم واجتهادمی بویولده صرف ایتدم . بوندن مقصدم ، مدح و ثناایشتمک دگل ، بلکه عرب دیلنی تحصیل ایدوچیلره فائده کتورمک ، هم قرآن (شریف) نی آشکلاب او قومیه برینکل بول آچلسون ایچون .

ایکنجی دفعه باصدرمش قرآن شریف مقدمه سنده (فلوغل) دیور : اول دفعه طبع ایتدکمز وقتده ، بو قرآن (شریف) ی ایکنجی دفعه باصدرمق هم نصیب اولنه چغنی خاطر مه اصلا کلمش ایدی . اول مرتبه طبع اولنمش قرآن (شریف) نسخه لری تمام ساتلدیغندن ، تاوخینتس جنابلری : دخی ایکنجی مرتبه باصدرمق اولدی . لکن بو ایکنجی دفعه سنده ، هم بر قدر تصحیح ایدوب ، گوزلندروب ، باصدرمق ایچون آرتق غیرت صرف ایتدی . بو خدمت دخی بنم اوستمه یوکلندیگنده ، یاگا حرفلر قویوب ، شونلر ایله برایکی بیتتی باصوب ، (استانبول) شهرنده بر کیسه یه ، کوسترمک ایچون ارسال ایتدم . استانبوللی افندی بگا بویله جواب قایتاردی : (حاصل کلام بونی طبع ایدن ذوات بو سودا دن فارغ اولسه بدئندن فارغ اوله سی اولی در . طبع مستقیم ، بومثللو طبع سقیمی قبول ایتمز دوستم !)

معلومدرکه ترکر و مسلمانلر ، اوزلرینگ قوری صوفیلقلری وصالقون تقوالقلری سینندن ، باصمه قرآنلری استعمال ایتمای ، فقط قول یازمه نسخه لردن گنه فائده آله لر . لکن قول یازمه لرنی ترجیح ایتمک لرینه برسبب هم وار ، او ایسه اوز عمرنده بر مرتبه ، اوز قولی ایله قرآن یازوب تمام ایتتمک هر بر مؤمن ذمه سینه لازم اولدیغیدر (؟) .

بونلرش کتاب سودا گرلری ، قول یازمه قرآن و باشقه کتابلری الوغ حقلر ایله ساتوب ؛ فائده لندیقلری ایچون باصمه لری قبول ایتدومز ایچون هم غیرت صرف ایده لر . و قرآن (شریف) باصدرمقی مکروه کوره لر . حالبوکه قرآن باصدرمقدن ، تاوخینتس شمرادی اسلام مملکتلرینه ، یاروب ، اسلاملر آراسینه قرآن تاراتمق و قرآن ایله تجارت ایتتمک اولمای ، بلکه اوروپاده اولان علماء و ادباء ایچون همده دارالفنون و مدرسه لرده تحصیل

ایدن شاکردلری ایچون ، قرآن حاضر لب ویرمک کبی بر خدمتده اولنمقدور .
ایمدی ، تاوختیس اجتهادی سایه سنده بوایکچی باصمه ، اولگیسندن
کوب مرتبه یخشی وگوزل اولدی . اوشنداق بعض اورنلرده رسملر هم
تغیر ایدلدی . مثلاً ، اولگی طبعده « و » صوکنده « ا » یازلمش ایدی « یربوا »
کبی ، اما بو صوکنی طبعده « ا » دن باشقه یعنی « یربو » صورتده یازلدی
وغیر بو کبی خدمتلر سببندن ، اوشبو صوگ باصمه ننگ مشقتی اولگی باصمه
مشقتندن آز اولمادی . عربی عباره لرده ، خصوصاً حرکاتلر طوغروسنده
هیچ بر خطاسز یازمق ممکن اش دگلدر . شو ننگ ایچون بو باصمه مزده هم
بعض بر خطالر اوله ییلور .

(پاریژ) هم (جینوه) شهر لرینه سیاحت ایتدکم وقتده مدرسه لرینه
کرمش ایدم . آنلرده بزم طبعمز اولان قرآن (شریف) استعمال ایدلمکده
ایمش . خطالری وارمی ؟ دیه مدرس ومعلملرندن صور دینغمده « بوله مدق »
جوابی ویرمشر ایدی . بوجو ابی ایشدوب ممنون اولمش ایدم . ومع ذلك
استعمال ایدوچیلردن الوغ رجامدرکه ؟ شایان تصحیح اورنلرینی کورر لر
ایسه بزله بر تنیه یورسونلر ایدی .

اوچونچی دفعه باصدرمش قرآن شریف مقدمه سنده (فلوغل) دیور :
بو اوچونچی باصمه ده اوزگرتمش شیلرم پک آزدر . مثلاً اولسکی باصمه لرده
« مائة » صورتنده یازیلان کلمه بی بود دفعه « مائة » یازدم (۲۷ نچی بیت ۱۸ نچی
سطر) . « میتا » اورنینه « میتا » یازدم (۷۲ نچی بیت ۵ نچی سطر) . « لسبأ »
اورنینه « لسبأ » یازدم (۲۵ نچی بیت ۱ نچی سطر) . « اسفی » اورنینه « اسفی »
یازدم (۲۲۴ نچی بیت ۱۰ نچی سطر) . « سخریا » اورنینه « سخریا » یازدم
(۲۴۱ نچی بیت ۱۰ نچی سطر) .

ایمدی ، بود دفعه سنده دخی اعتبار واجتهاد صرف ایدلدی . مشهور
کتابچیده اوز طرفندن بذل همت ایتدی . شو ننگ ایچون مطالعه ایدوچیلردن ،

دقت ایله قارامقرنی امید ایده من .

(غوستاف فلوغل سوقسانی)

بز دیورزکه : (فلوغل) جنایلرینگ ، بومقدمه لرینه قوشلنه چق بر قدر
ملاحظه لرمن اولدیغی کبی ، ایراد ایده چک بعض شبهه لرمن هم واردر .
فقط رساله ننگ حجه بیوکلنه چکندن خوف ایتدکمز ایچون ، نه ملاحظه لرمنی
یازدق ، ونه شبهه لرمنی ایراد ایتدک . ذاتا بزم بور رساله من ، خاتونلر
وصیلر ایچون دگل ، بلکه محترم ادیلر ایچون یازلمشدر . بو تقدیر چه بزم
یرمز ، او حرمتلو ذاتلر ، بر طرفدن شبهه لرینی عرض ، وایکنچی طرفدن
جوابنی هم بیان ایده بیلورلر .

بواتر لردن ایکنچیسی روسیه ده اسلام علماسندن (فاضل مرجانی ننگ)
عرب لسانی اوزرینه طبع ایداش « الفوائد المهمه » نام رساله سیدر . بور رساله
ایسه (قزان) شهرنده خزینه مطبعه سنده اوتوزسکر بیت اوزرنده (۱۲۹۷)
ییلنده نشر اولنمشدر ، مذکور رساله مملکت مزده خصوصاً علمایه معلوم اولدیغندن ،
حقنده سوز سویلرگه ، ویا که کندوسندن سوز کوچرمیه حاجت یوق
ایسه ده ، بعض برجه لرینی تلخیص ایله ترجمه ایتمکدن قلممنی منع ایده
آلماق . (فلوغل) شک صحیفه لر ایله طولو مقدمه سنی نقل ایتدکمز حالده ،
(مرجانی) شک بعض عباره لرینی اولسون نقل ایتمک ، مناسب اولماز .

فاضل (مرجانی) دیورکه : روسیه مملکتنده ، گرچه بو تاریخدن یوز
سنه مقدم ، قرآن شریف طبع ایداش و همیشه طبع ایدلمکده اولمش ایسه ده ،
بونی تصحیح ایلمک ، اربابی انده اولنمازیدی . شوسیدن قرآن شریف لردنه ،
الوغ اوله رق کوب خطالر ، کورلور ایدی . (۱۲۷۶ هجری) سنه ه ده
قرآن تصحیح ایتمک خدمتنی اوستمه آدیغنده ، رسم عثمانی اوزره یازمیه
غیرت ایتدم . (لکن) رسم ایله یازمق مسئله سی ، اوشبو مملکت خلقی قاشنده
معروف دگل ایدی . شونگ ایچون بنم طرفدن ، رسم ایله تصحیح ایدلنه
باشلا دیغندن ، بنم بو اشمی (عملی) انکار ایتدیلر ، علممنز کیمسه لر ،

هر توری سوزلر سویلر اولدیلر ، « قرآن شریفی بوزادر » دیه افتراء
 قیلدیلر ، بگا سویاکلر ایله آتدیلر ، بو کبی افتراء و بهتانلرینی آز کوروب ،
 حتی که بنی بو خدمتدن عزل ایتدیرمیه موفق اولدیلر . چونکه جمعیت شرعیه ده ،
 شو وقتده اولان اعضالر ، بگا ضرر قصد ایدوب ، فرصت کوتوب طور مقده لر ایدی .
 تصحیح عملندن عزل ایدلدیگم صوگنده ، بنم منصبمه ، شاه احمد بن
 ابی یزید المامشی ایله عبدالکریم بن عبدالرحیم التکنشی تعیین اولندی .
 تکنشی هجرت ایتدی ، مامشی ده یالگنز قالدی . قولنده یازمه ایسکی
 قرآن شریفلر اولدیغی حالده ، مامشی ، بنم خانه مه کلدی . رسم خصوصلر نده
 مشورت ایتمکله برابر جمعیت شرعیه طرفندن اولنمش معامله حقنده بعض
 شیلر استفسار ایتدی . بنده ، رسم ایله یازگنز ، الله تعالی آنلردن رضا اولسون ،
 اصحاب کرام یولنچه یورگنز ، جمعیت اعضالری بگا حاسدلر ایدی ، شاید سگا
 تعرض ایتمازلر ، دیدم . رسم خصوصنده یازلمش بعض شیلر هم ویردم .
 گرچه اول امرده ، مامشی ، رسم ایله تصحیح ایتمک ارزو سننده اولمش
 ایسه ده ، صوگره رسم عثمانی اوزره یازمیه شروع ایتدی . و (۱۲۷۸)
 سنه سننده طبعی هم تمام اولدی . احبابلری طرفندن ، « رسملری تصحیح
 ایتدی وستتی هم احیاء ایلدی » دیه ثناء ایدلدی . حالبوکه بوذاتلر ، بنم
 عملی انکار ایتمکده ، و قرآن شریف تحریفی ایله (معاذ الله) تهمت ایلمکده ،
 خلافه عوام الناسی آیاقلاندو مقده جمله سی اتفاق ایتمشلر ایدی .

او قوده هم یازوده ، یاکه فقط او قوده اوله چق « و » حرفلرینه اشارت
 اولارق ، الوغ ضمه علامتی قویدم . « یوقنون » و « داود » هم « عنده »
 کبی بوندن باشقه لرده کچکنه ضمه علامتی قویدم (یؤمن) کبی او قولیه چق « ا » لرش
 الک حرفلرینه ینه فتحه علامتی قویدم . « انا اخوک » . هم
 « بینا الايات » کبی . یازنه چق و او قولنه چق ، یاکه یازمیه چق اما او قولنه چق
 « ا » لرش ، الک حرفلرینه قائمه اشارتی قویدم . « بینا . صلح . موسی »
 کبی . مدّ تیوشلی اولان « ی » یاکه « ه » حرفینه کسره قائمه سی قویدم .

« ح ج ه . به . عنده » کبی . بوندن باشقه لرده کسره اشارتی قوبدم . « فیه . به » کبی . اظهار تنوینلرینه « و » صورتده وانسدن باشقه لرینه « ه » صورتده اولان ضمه لر ایله اشارت ایدم . حرکتلی « ا » همزه اوله رق او قویبی ایچون اوستلرینه « ه » علامتی قویمادم . « سأل » کبی .

قرآن شریفده اولان رسملری یازمق وتصحیح ایتمکده بنم اعتمادم ، ابو عمر والدانی ، ابوالقاسم بن فیره الشاطبی ، ابوالقاسم الهذلی ، ابوالخیر الجزری ، کبی الوغ عالم لرشک تصنیفلری اولمشدر .

یوسف سوره سنده اولان « لاتامننا » کلمه سی ایکی نون ایله او قولدیغی حالده ، برنون ایله یازمق رسم در . لکن بزرگه ایرشکان قرآن شریف لرشک جمله سنده برنون ایله یازلنوب ادغام یعنی تشدید ایله ضبط ایدلمش ایدی . تشدید سنر یعنی ایکی نون ایله او قلم نورغه اشارت اولسون ایچون برنون (بر مرکز) ایله یازدیغم حالده ایکی نقطه قویدم .

مأئده سوره سنده اولان « یرتدد » کلمه سنی بعضیلر « یرتدد » وبعضیلر « یرتدد » روشنده او قود قلم نندن هر ایکی قرأت تابولسون ایچون « یرتدد » روشنده یازدم . حالبوکه بو کلمه شریفه امام مصحفنده هم ایکی دال ایله یازلمشدره کوفه علماسینشک روایتینه کوره ، قرآن شریف شک جمله آیتلری (۶۳۳۶) دره . بزایسه ، بونلر روایتی اعتبار ایدوب ، هر سوره نشک باشنده بیان ایتدک ، اگرده حال مساعده ایتسه ایدی ، حاشیه سنده هیچ نرسه یازمای ، حتی که سوره اسملرینی و آیت حسابلرینی چقاروب ، توزاتور ایدم .

گرچه یازوی گوزل ، کاغدی یخشی ، قاراسی آچق ، اولمق ، اعتبار ایله هندستانده طبع اولنمش قرآن شریف لرشک مزینی وارانی معلوم ایهده ، اما کلمه لرشک رسملری درست اولمق نقطه سنندن قارالدقده بز تصحیح ایلنمش قرآن شریف لرشک آرتق اولمقی شبهه سنذر . زهنمز یا شکلش یورگان ، کوزمز خطاء کورمش اورنلر اولور ایه ، شاید جناب الله بز لری عفو ایدر .

ترجمہ سنی قصد ایتدکمز شیر بونده تمام اولدی . تفصیلا یلمک مراد
ایدنلر ، رساله ننگ کنندیسینه مراجعت بیوررلر .

۱۰

صو برانیہ امریله تصحیح ایدوچیلر

قرآن شریفی تصحیح ایدوب ، طبع ایتدرمک ، فوق العاده بر اجتهاده وشو
نسبتده کامل فهم و علمه احتیاجلی ایدکی شبهه سزدر .

فرنگستانده بر (فلوغل) قرآن شریف توزتمک خدمتی التزام ایتدکی وقتده ،
تاوخینتس کبی بیوک بر مطبعه صاحبی اولان الوغ سوداگر ، اوستونده طوروب ،

بخشی اشلتور ایچون دقت ایتدیکی ، وخصوصا جمله مهم اولان اشیالری استحصال
ایلمک طوغروسنده بیوک بر فداکارلقده اولندیگی ؛ سائر علمالری ایسه

بالاتفاق علم ایله معنوی اعانتلرده قصورلق ایتدیگری حالده ، بزم مملکت مزده
بوشیلر ، کلیابوننگ عکسنیچه ایدکی دلیلده محتاج دگلدر . اوشبو سبب ایچون

قرآن شریف تصحیح ایدن عالمر مزنگ سعی وغیرتلی خاطر لردن چقماسون !
بن ایسه جمله یازدقلرمی حاضرگی خلق ایچون دگل ، بلکه کیله چکلر ایچون

یازدینغمدن ، بو « خاطر لردن چقماسون ! » خطایم هم آنلره در .

قرآن تصحیح ایلمک حقننده مأمور اولان ذاتلر ، هر نه قدر کیله چکده

یازلنه چق و جمله سی معلوم اولنه چق ایسه ده ، بو اورنده مخصوص اوله رق بیان
ایلمک هم مناسب کورلمشدر :

(۱) شهاب الدین بن بهاء الدین المرجانی . قزان شهرنده بر نیچی جامع حضورنده
امام ، مدرس هم اخوندایدی .

۱۳۰۶ سنده شعبان ۲۸ ده وفات اولدی .

(۲) عبدالغنی بن صالح . قزانده پچان بازار مسجدنده امام ایدی . ۱۲۸۸ سنده
۵۵۵ ریح الاخیر ۱۱ نده وفات اولدی .

(۳) شاه احمد بن ابی زید المامشی . قزانده سکرنیچی جامعده امام و مدرس ایدی .
۱۲۹۵ سنده وفات اولدی .

(۴) محمد برهان الدین بن شهاب الدین المرجانی . قزاقانده امام در .

(۵) صفی الله بن عبدالله . بوکونده قزاقانده امام در .

(۶) عبدالقیوم بن عبدالبدیع بن بشیر . قزاقانده امام و مدرس در .

(۷) حافظ الدین بن نصر الدین بن عبد السلام . اورژم ناحیه سنده برنگی
قریه سنده امام در .

(۸) عالجان بن محمدجان البارودی . قزاقانده امام و مدرس در .

اوشبو ذات طرفدن نیابت ایله بعض وقتده هم کمال الدین بن سیف الدین الکشوی
نام فاضل مقری ، تصحیح ایلمکده در .

رسمی معلومات

۱

۱۸۹۵ - سنه م

استرلیتاما ق او یازدنده قانقای اولنده امام یحیی ایشبولدی اوغلندن
استرلیتاما ق شهرنده آخوند کمال الدین نغایوفه

قولمزدده ، قزاقانده کوکوبین مطبعه سنده طبع اولنمش ، ایکی نسخه قرآن شریف

وار . بریسی قزان سوداگری یوسف غوتوال خراجتیه (۱) ، وایکچیسلی

الیاس بره زین امضاسیله نشر اولنمشدر . اولگسنده اوچوزدن زیاده ،

صوگنسیسنده قرقیدی اورنده خطاسی وار . سوداگرلر واسطه سیله بونسخه لر

خلق آراسنه نشر اولندیغندن ، اوچوچیلر بلکه گناهی اولورلر . بوبابده

تیوشلی محکمه لره مرافعه ایتسه گز . ایدی (۱۰) نجی اوکتابر .

۲

۱۸۵۸ - سنه م

آخوند کمال الدین نغایوفدن ، مفتی عبد الواحد سلیمانوفه امام ایشبولدی

(۱) بوکمیسه نك قزان سوداگری هم خراجتیه ، دیمکاری یا گلشدر . چونکه غوتوال ،

سوداگر دکل ، بلکه نمسه عاماستدن برذات اولوب ، شووقتلرده قزان شهرنده سینزورلق

وظیفه سنده هم بولنمشدر . اوشبو اوج یش سنه لر ایچنده قزاقانده وفات اولدی . عالم

وفاضل هم ادیب برذات ایدی ، دیورلر . احمد مدحت افندیك «جولان» نام اثرنده ذکر واردر .

اوغلینگ

اوغلینک ایکی عدد قرآنیله اعلام نامه سنی ، سزک نظر گزه اوشبو کاغد ایله یاردک . تفتیشمزه کوره ، مذکور امامک بیانی درستدر . حتی که بعض خطاری اهل اسلام اعتقادیک خلافی بیلدره در . مثلاً « یدبر » اورننده « یرمر » یازمشدر (۱۸۸ بیت) . وهر ایکی نسخه دن لاء نافیله توشمشدر (۲۷۰ بیت) . (۳۶۶ بیت) ده تمام بر کله قالمشدر . کاغدلریده نچار ، حرفلر توشمش ، کله لری اوزگرمشدر . بوکبی خطالی نسخه لری نشر ایتمکدن منع ایلمک طوغر و سنده تدبیر ایدلنوب ، عالم لرش فتوایسی اولمازدن مقدم ، باصمه قرآنلر نشر اولماسون ایدی . (۲) نجی فورال .

۳

چیشمه اولنده امام شاهین گری یعقوب اوغلینه صوبرانیه دن ، اوشبو کاغد ایله برابر ، سزله ایکی نسخه قرآن شریف هم خطاء و صواب جدولی یارلدی . قرآنلر ایله جدوللری تفتیش ایدوب ، خطاء و صواب حقنده فکر و مطالعه گزی بیانله صوبرانیه یه قایتاررسز . (۲۴) نجی مای

۴

امام شاهین گری یعقوب اوغلندن صوبرانیه محکمه سینه ، صوبرانیه ننگ امرینه بناء قرآن شریفلر ایله خطاء و صواب جدولنی مقابله ایتدم . آخوند نغایوف طرفندن صواب کوسترلمش یدی کله ، بنم نظرمدده خطا کورلدی . بوللری آیرم جدولده بیان ایدوب کوستردم . مذکور ایکی قرآن نسخه لرنی فرزانده عیدالله یونوسف ، هم رحمت الله امیر خانوف ، باصمه لریله مقابله ایتدکده ، آخوند نغایوف کوسترلمش خطالردن آرتق دخی اون سکر خطاء ایتدم . بونی هم مخصوص جدول ایله کوستردم . بو تقدیرچه جمله خطالر (۳۱۹) اوزنده در . اعرا بده اولان خطا لر بو حسابدن خارجدر . (۱۸۲ بیت) ده « لئحشر لهم » اورننده « لئحشر نهم » باصلمشدر . بونلرده ایسه معنا تمام بوزق اوله در . قرآنلر ایله جمله کاغدلرنی اوشبو راپورت ایله صوبرانیه محکمه سینه قایتاردم . (۱۷) نجی ایون

صویرانیده ده (۲۷) نچی اوکتابرده اولان حکم :

قرآن شریف ، اوشنداق دین کتابلر نی یاگلش یازمق الله تعالی حضرتی قاشنده الوغ گناهدر . کله لرش یاگلش یازمقی سببندن ، یاگلش او قوموق ، بلکه یاگلش معنالر چقمقی احتمالدر . حالبوکه قرانده کوکوبین طبعخانه سنده ، (۱۸۵۶) نچی ییلده (۲۸) نچی یینوارده طبع ایدلمش قرانده ، مقصود معنالرک خلافی آنگلاتورلق (۳۱۹) دن زیاده خطاسی وار . بوکبی یاگلش نسخه لری ، اهلی اسلام آراسینه تاراتمق ، درست اولماز . اوشبوسببندن ، قرانک وایانتوی غوبرناطورندن : قرآن باصمقدن ، حاضرگه کوکوبین مطبعه سنی منع ایتمک ، خطالی حالچه باصمه سینه رخصت ویرمش سنزور مسئول اولمق ، بوندن صویش طبع اولنه چق قرانلری صویرانیه فتواسندن مقدم ، نشر ایلمکدن منع ایتمک ؛ طوضروسنده صورالنور . مذکور قرانلری استعمال ایتمکدن نهی ایلمک خصوصنده اهل اسلام کوب اولمش غوبرنالرہ اعلام نامه ارسال اولنور . وبو حادثه نی مینستر حضرتلرینه رفع ایتمکله اوز طرفندن بررار مناسب تدبیر ایلمک ایچون التماس ایدلنور .

۶

۱۸۵۹ سنه

اؤنوطریننخ (داخایه) مینسترندن صویرانیه یه :

قرآن (شریف) وباشقه اسلام کتابلری کوب زماندنبر و قرانده باصلنوب بونلر ایله کورشیلرمنز اولان اسلام اهالیسی ایله دولتمز آراسنده الوغ سودا قیلنور . صویرانیه دیدکمنچه تیپو غرافیه لر ، طبع دن منع ایدلنوب ، طورلسه ، یا که طبیعی بعدنده صویرانیه محکمه سینه نسخه سی یبارلنوب ، فتوا وجواب کلککنی کوتمک لازم اولنسه ؛ قرآن وباشقه کتابلر ، وقتلی اولان بازارلره ، اوشنداق بخارا ، خنوا ، الکلرینه کیدچک کروانلره یتشما ی قالمقلری احتمال اولور . بوایسه کتاب سودا گرلرینه بویک ضرر جلب ایدر .

سنزورک

سنزورثک خدمتی ، خطالری توزاتمک اولمای ، بلکه طبع اولنه چق
 شیلرش دولت سیاستینه ویاکه دینینه مغایراولوب ، اولمادیغنی قارامقدر
 شوئنگ ایچون ، خطالی حالنچه قرآن طبعسینه رخصت ویرمش سنزوردن ،
 صوبرانیه ننگ شکایتی اصلسزدر .

کوکوبین مطبعه سندن چقمش قرآنلر حقنده صوبرانیه طرفندن نشر اولنمش
 اعلانلر ، هر نه قدر قوتنده ایسه ده ، لکن اسلام شریعتی حکمینه کوره
 خطالی اولق سببلی قرآن . قرآن اولمقدن چقمای همیشه قرآنلر . حال
 بویله اولدیغنده مذکور قرآنلری استعمالدن منع ایله اعلانلر نشر ایتمکدن ،
 قرآنده اولان خطألر حقنده ، خطا و صواب جدولی نشر ایتمک یخشیراق
 اولور ایدی .

قرآن طبعی حقنده ابده چک تدبیر بودر : باصلنه چق قرآنلری قاراب
 ودرستلب باصدرمق ایچون عالم مسلمانلردن بریا ایکی کمسه کوریکتور
 (تصحیح ودرستلوچی) تعیین ایدلنسون . بونلر (۱۷۸۷) نچی ییلده
 بیطربورغده ، یاکه یونوسفار طرفندن ویاکه اندن صوگ امیرخانوف طرفندن
 قرآنده هم طبع اولنمش قرآنلر ایله مقابله قیلوب ، یخشی دقت ایله تصحیح
 ایتسونلر ، اگرده خطاء قالدیرر ایسه لر مسئول اولورلر . باصدر وچیلر
 طرفندن اعانت اوله رق بونلره تاباغینه ایکی تنکه آچه ویرلور . ۱۱ نچی مارت .

۷

صوبرانیه ده اولان حکم :

قرآنده باصلنه چق قرآنلری تصحیح ایلمک خدمتینه امام شهاب الدین
 ابدالدین اوغلیله امام عبدالغنی صالح اوغلی تعیین ایدلنور . بونلر مینستر
 حضرتلری طرفندن کوسترلمش قرآنلر ایله مقابله ایدوب ، درستلرکدن
 صوگ امضاء ایدرلر . باصدر وچیلر طرفندن هر تاباق ایچون ایکی تنکه آچه
 ویرلور . مصححلر طرفندن درستلنمیان قرآنلر ساتولماز . خطالی حالده
 امضاء ایدرلر ایسه کندیلری مسئول اولورلر ، تنفید ایدلمشدر ۱۷ نچی سنتابرده

۸

امام بهاء الدین اوغلیله امام صالح اوغلندن صوبرانیه یه

صوبرانیه ننگ امرینه بناء بیطربورغ هم قزانده طبع اولنمش معلوم ایسکی قرآنلر ایله مقابله ایدهرک ، قرآن شریف تصحیح ایتیمیه شروع ایتمش ایدک . لکن صوبرانیه ، دستورا یلمک ایله بیورمش قرآنلرک اوزلرنده هم برقدر خطالر وار ایدیکی بزله معلوم اولدی . ایمدی ، بزله مذکور ایسکی قرآنلره موافق ایدرمزمی ؟ ویا که آنلرده اولان خطالری هم تصحیح ایدوب کیچه مزمی ؟ صوبرانیه ایسه بزله ، بو طوغروده دخی بر بیان وتفسیر ایتسه ایدی . ۱۳ نجی دکابر .

۸

صوبرانیه ده (۲۳) نجی دکابرده اولان حکم :

بیطربورغ هم قزانده یونوسف وامیر خانوفرل خراجاتی ایله باصلمش قرآنلرک خطاسز اولقی مینسترهم صوبرانیه یه معلوم دگل . بونلر ایله مقابله ایدرگه بیورمق ، فقط باشقه لره نسبت ایله بونلرک درستک اولمه سنی ظن ایتمکندر . اگرده بونلرک اوزلرنده خطالر کورلر ایسه ، البته آکامو موافقت ایتمای ، بلکه تصحیح ایتسونلر .

۹

۱۸۶۰ سنهم

امام عبد الغنی صالح اوغلندن صوبرانیه یه

صوبرانیه ننگ فرمانینه امتثال ایدوب ، امام بهاء الدین اوغلیله برلکده ، طبع ایدلمکده اولان قرآن شریفلری تصحیح ایدرگه کرشدکی ، اما شریکمز بهاء الدین اوغلی ، صوبرانیه ننگ فرمانی یالنگز بنم اسممه ، دیه اوزینی اصل ، بنی ایسه

اوزی یتشمگانده معین دیه حساب هم دعوی ایده در . و بوسبیدن تصحیح ایتمک
طوغر و سنده بنم سوزمه قارامای اوزی بیلدک چه تصحیح ایده در . صوبرانیه .
۱۸۸۷ نچی بیلده پیطر بورغده ، و اندن شوک یوسف و امیر خانوفلر خراجاتیله
قزنده نشر اولنمش قرآنلری موافق تصحیح ایدر گه بیوردینی حالدیه ، امام
بهاء الدین اوغلی ، بونلرک رسملرینی اوزر گه در . مثلاً : (یا آدم ، العالمین
یا مریم . قالوا ان . یا اهل . بیات . الکتاب . اسماعیل . اسحاق . القیامة .
شیاً) کله لرینی (یا دم . الظالمین . یمرم . قالوا لن . یا اهل . بیت . اسمعیل .
اسحاق . القیمة شیاً) صورتده یازادر . بونلرک بو کبی تیوشسز عمللری ایچون بزله
مستول اولنمسه قایدی . ۱۶ نچی فورال .

۱۰

صوبرانیه ده (۲۳) نچی فورالده اولان حکم :

قران تصحیح ایتمک منصبده امام بهاء الدین هم امام صالح اوغلی ، هر ایکسی
بردر جهده اولدیقلری ایچون بهاء الدین اوغلی نلک « بن اصل و سن یالکزم معین »
دیه صالح اوغلی نه ایتیمیه حتی یوقدر . قرآنی پیطر بورغ باصمه سینک رسملرینه
موافق توزاتمک تیوشلی (؟) و معنایه خلل کتورچک خطألری غنه تصحیح
ایلمک تیوشلی . اوشبونلک ایچون امام صالح اوغلی نلک دعواسینه کوره ، امام
بهاء الدین اوغلندن جواب آلتور .

۱۱

کوکو بین مطبعه سی مدیرندن صوبرانیه یه

رسمی صورتله مصحح اولان امام صالح اوغلی ، باصمه قده اولان قرآنلر مزنی یخشی
قارامادینی حالدیه امضاء قیله در . بونلک امضاء ایلمش کاغدلرینه ، امام بهاء الدین
اوغلی « خطاسی وار » دیه سبب کؤستروب ، امضاء ایتمایدور . بونلرک بو حاللرینی
سینزوره سویلا کزده ، سینزور ، امام صالح اوغلی تخطئه و بهاء الدین اوغلی
تصویب قیله در . هر ایکسی امضاء ایتمش کاغدلر دن براردانه سنی اوشبو کاغدا یله

صوبرانیه یه ییارددم . بونلرک اتفاقسز لقلری ، بنم مطبعه هم قرآن باصدرو وچیلر ایچون الوغ ضرردر . امام صالح اوغلی بوکبی ، الوغ علمه محتاج اولان خدمته اهل اولمدینی ایچون صوبرانیه طرفدن عزل اولنوب ، یالکیز بهاءالدین اوغلی قالسون ، ویاکه ایکنچی بر اقدارلی کیمسه تعیین ایدلسون ایدی . ۳۱ نهچی مارت .

۱۲

امام بهاءالدین اوغلاندن صوبرانیه محکمه سینه جواب :

صوبرانیه ، امام صالح اوغلیله بن ، بهاءالدین اوغلی مصحح ایدوب تعیین ایتدیکی وقتده ، بیطربورغ وقران شهرلرنده باصدراغان ایسکی قرآنلر ایله مقابله ایدرکه بیورمش ایدی . بزله ، مذکور قرآنلره مراجعت ایدوب ، تصحیح قیله باشلادیغمزده آنلرک اوزلرنده هم خطالر کوردک . بنسأ علیه بو طوغروده ، نه روشلی عمل قیلمق لازم اوله چغنی صوبرانیه دن یازوب صورادق . صوبرانیه ، «سز شریعتیه موافق تصحیح ایدکیز ، مذکور ایسکی قرآنلر ایله مقابله ایدرکه بیورمش ، باشقه لره نسبت ایله آنلرک درستک ظن اولنمقلرندن ایدی ، اگرده آنلرک اوزلرنده خطالر کوراسه ، خطالرینه ایارمای ، بلکه تصحیح ایدکیز !» دیه بیان بیوردی . بوندن صوش کو کو بین مطبعه سنده باصلنمقده اولان قرآن کاغدلرینی امام صالح اوغلی امضا ایتدیکندن صوش بکا کنوردیلر . بن ایسه تفتیش ایدوب او قوددیغمده نیچه اورنده خطاسی کورلای . بوروشده خطالی حالنچه باصدروغه رضا اولمادم ، هم امضاده ایتمادم . اماندن مقدم بن تصحیح ایتمش کاغدی ، امام صالح اوغلی امضا ایتمش ایدی . امام صالح اوغلی بنم عملمدن ناراضی اولوب ، هیچ تحمل ایده آلمادی . واوزگماننچه بدن انتقام آلمق نیتیه ، صوبرانیه محکمه سینه شکایت ایلمش ایش . حالبوکه امام صالح اوغلی شک بوشکایت نامه سنده یازمش اسنادلری جمله سی اصلسزدر . چونکه بن آکا «سن مهین» دیه هیچ وقتده آیتدیکم یوق . بونشک اثباتی کاغدلرده اولان امضاسیله اوله بیلور . بویله دیمک شوپله طورسون ، بلکه (ایدشم صالح

اوغلی امضاسندن مقدم ، هیچ بر کاغدی باصمه گز !) دیه کو کوبین مطبعه سینه ،
شهر پالیتسه سی واسطه سیله رسماً (آفیتسیالی) کاغذ یازدم . ایمدی اش بویه
اولدیغنده صالح اوغلینگ دعواسی نیچوک درست اولور ؟ . اوشنداق درست
رسم لری اوگراتدیکم بوق ، مگرده خطا رسم لری درستلدم . رسم خطی
درستلمک تیوشنر اولمازسه کرک . غیر مرسومی او قورغه بیلمش بر کیمسه
مرسوم هم او قور ، حتی که بونی عوام وصیلرده توقفسز او قور لر . روسیه
مملکتنده بوندن مقدمه بهض بر مرسوم طبع اولنمش قرآنلر وار . مثلاً :
عبدالعزیز باراشوف خراجتیله (۱۸۵۱ ده) قزانده طبع اولنمش قرآن بر قدر
مرسومدر . اوشنداق (۱۸۳۵) بیلنده قزانده نشر اولنان قرآن رسمه
رعایت ایدلمشدر . حتی که رسمی قرآن لری قیمت حقلرایله چیت مملکتلردن
خلقمز کتور مکده لردر . قرآنی اصحاب اتفاق ایتمش رسمله یازمق واجب اولوب ،
آنلر رسمینه خلاف ایتمک درست دگلدر . صحابه لر (رضی الله عنهم) رسملرینه
موافق تصحیح ایندیکی سببلی عیدلوا اولمام . نرم روسیه دولتیه ایران مملکتنده
قرآن رسمینه دقت ایدلماز ایسه ده ، اما اسلام مملکتلرنده اصحاب رسملرینه موافقت
ایتمک طوغر و سنده کامل اعتبار ایدلر . ایرانلرک رسم حقنده اولان مساهله لری ،
اصحاب کرام سنت و شمارینه ایارمک بانده اولان مساهله لری سیندندر .
اما بزلرده ، بو کونه قدر ، تصحیح خدمتی علمایه تابشر لمای ، هر کم اوز بیلدیکی
ایله طبع ایتمک سیندندر . اوشبو گنا کوره بزده باصلمش قرآنلرده اولان
خطا لر حسابسزدر . حتی که نظمه متعلق اورنده جمه سی اتفاق اوزرنده قرق اورنده
خطا یازمشلردر . رسم خط ، سوره و ایات حسابلرنده ، وقف هم سجده اورنلرنده
قرأت وجهلرنده ، اولان یا گیشلری صانسزدر ، صوبرانیه طرفندن دستور
ایدیلان امیر خانوف باصمه سنده نظمه متعلق یوزدن زیاده خطایی وار . اوشنداق
(۱۷۸۷) ده بیطر بورغده ، ویونس اوغللری طرفندن قزانده باصلمش قرآنلرک
خطایی ، امیر خانوف باصمه سنده اولان خطا دن آز دگلدر . اگرده بونلری بیان
ایتمک ضرور اولسه بیان ایتمک اچون بزلر حاضر من (۱) .

امام صالح اوغلی کوسترش کله‌ری بوبله رسم ایله یازمقدم بتم‌سندم ، اشانچلی عالم‌لرک کتابلریدر . (۱) *بناغلا (ن الیستیا) ایتدی بول قلمداغی*

بونلرک کتابلرینگ اسملری ، و عبارت‌لری اوشبو کاغدمه الحاق اولندی (۱) . مذکور عبارت‌لردن یازمش کله‌رم حقیقده هر برام برامینه دلیل چقار . معلوم کله‌لرک حقیقده حتی که حاشیه‌ده هم اشارت ایتمش ایدک . مثلاً : (۳۳۶) بیت حاشیه‌سنده « قیمة » کله‌سی هر اورنده الفسزیازلیقی حقیقده انفاق واقع ، هم (۷) بیت حاشیه‌سنده « آیاتا » کله‌سی ایکی اورندن باشقده الفسزیازلنور ، دیمش ایدک .

صالح اوغلی ، معلوم اوچ قرانلرک رسم‌لرینی اوزگرتیه دیه بزدن شکایت و کوب‌جزع و فزع قیلسه‌ده ، اوزینشک امضاً ایتمش کاغندنه مذکور قرانلر رسم‌لرینه خلاف اوله‌رق « آیت » هم « سموات » دیه یازلمشدر . (۶۲) بیت (۱۱ سطر) .

بن قرآن شریف رسمی توواتدم ، بردن ، اصحاب کرام‌سنتی اوزرنده اولسون ایچون ، ایکنجیدن قرآن باصدر و حییلرک رضاقلرینی هم تحصیل ایدوب . اگرده صوبرانیه ، قرآن رسم خطی ، وجوه قرأت حقیقده یازیلان معتبر کتابلری تفتیش ایدر ایسه ، قرآن شریف کله‌ری حقیقده اولان رسم‌لر ایچون بزنی عییلو ایتماز (۲) . ۲۶۰ نجی مای .

۱۳

خزیننه مطبعه‌سندن صو برانیه‌یه

امام صالح اوغلی‌له امام بهاء‌الدین اوغلی ، قرآن توواتمک حقیقده اتفاق اوله آمالیلر . بعض وقتده بونلرک بریسی اوده اولمایدر . بونلرک ایکنسندن

- (۱) اوشبو کاغده پک کوب‌سوز یازلدیفندن ، بو اورنده درج ایدلتمادی .
- (۲) عییلو ایتماز ، لکن عزل ایدر ایچون سبب بولمقدن عاجزده قالماز !...

جو کاغذہ امضا ایدر مک مشکل بر اشدر . بونلرک برسینگ امضاسی کفایت
ایتسه ایدی . نجی ۲۸ ایون .

۱۴

صو بر ائیہ ده (نجی ۲۲) سند تبرده اولان حکم :

(۱) بعض سیبلر کو ستروب ، خزینہ مطبعہ سی ، ایکی مصحح دن برینگ امضاسی
کفایت ایتسه ایدی ، دیہ صور ایدر . (۲) کو کو بین مطبعہ سی ، امام صالح اوغلندن
و ایکی مصححک واق نزاعلرندن شکایت ایدر . (۳) امام بہاء الدین اوغلی
قزاندہ و اطرافندہ اولان اسلاملر آراسندہ استماع دعوی و فعل خصوصات ایله
مشغول اولدیغندن ، خدمتی کو بدر . بوسیلی قرآن تصحیح ایتمک طوغرو سندنہ
بلکہ مساهلہ ایدر (۱) . اوشبوگما کورہ امام صالح اوغلی ، و امام بہاء الدین اوغلی ،
بو خدمتدن چقارلوب ، آنلرک اورنلرینہ قزاندہ امام و مدرس شاه احمد
ابویزید اوغلی تعیین ایدلنور . اگرده بو کیمسه یتمشمازایسہ امام محمد کریم محمد رحیم
اوغلی معاونلک خدمتندہ اولسون .

۱۵

۱۸۶۱ سنہ م

امام ابویزید اوغلندن صو بر ائیہ یہ

حاضرندہ خزینہ مطبعہ سندہ طبع ایدلمکده اولان قرآنلہ کو کو بین
مطبعہ سندہ طبع ایدلمکده اولان ہفتیک (شریف) شک کاغدلری نچار ،
حاشیہ لریدہ آزا اولدیغندن یازولری استعمال ایدلنورگہ قریبدر . او لگی قرآنلر
یوزیکرمی ، ہفتیکلر اون دورت کاغداوزرندہ طبع اولدقلری حالہ ، بونلر
اتوز اوج ویدی کاغداوزرندہ طبع ایدلنہ در . بوروشدہ باصدمق ، کلام
الہی حرمتسن ایتمک اولور . بو طوغرودہ صو بر ائیہ طرفندن مطبعہ لرہ
یاسازسہ ایدی . ۲۵ نجی فورال .

(۱) بلکہ مساهلہ ایدر . دقت ایدرگز ! . . . .

صوبه برانیده ده (۱۶) نیچی مارتده اولان حکم :

قرآن شریف حرمتلو کتابمز اولدیغی ایچون یخشی کاغذلره باصدمق تیوشلی . بو خصوصده مطبعه لره یازلنور .

۱۸۶۶ - سنه م

قزان سوداگری محسن صالح اوغلندن صوبه برانیده یه عریضه :

امام بهاءالدین اوغلی ، مطبعه لر و قرآن باصدر و چیپر اشلی حقمده هیچ قصورلق کوسترمای ، تصحیح خدمتی کامل دقت و اجتهادله ادا ایتدیکی بروقتده نه سبب ایچوندر ، صوبه برانیه جانبندن عزل اولندی . انشک یرینه نصب اولنمش امام محمدرحیم اوغلی ترکیایه هجرت ایتدی ، و امام ابو یزید اوغلی یالغوز قالدیغینه قارامای برآیدن زیاده شهردن کیدوب یوردی . بزم اشلمز قارالمای ، قرآن کاغذلری تصحیح ایدلمای طوردی . بوجهندن کورمش ضررمز حسابسزدر . دخی بر اجتهادلی مصحح تعیین ایدلنمکی بزم ایله برابر جمله ، قرآن باصدر و چیپر ، صوبه برانیه دن التماس ایده مز ۲۱ نیچی سنتمبر .

صوبه برانیده ده (۸) نیچی مایده اولان حکم :

حاضرنده مصححلق خدمتده امام ابویزید اوغلی یالکز اولدیغی سببلی صالح اوغلی ننگ التماسی اعتباره آنور . قزانده امام بهاءالدین اوغلی بو خدمتی اداء ایدرکه لائق اولدیغندن (شغلی کوب ایدی دگلمی ؟) مصحح خدمتینه تعیین ایدلنور .

خزینده مطبعه سینک مدیرندن صوبرانیه یه :

اولگی تدیرنده ، صوبرانیه ، ابویزید اوغلنی . اصل و امام محمد رحیم
وغلنی . معین ایتمش ایدی . حاضرنده امام بهاءالدین اوغلنی تعیین ایتدیکنده ،
صوبرانیه ، مصحح لقمده معین صورتنده تعیین ایتدیمی ؟ یوقسه امام ابویزید
اوغلی ایله بدرجهده اولق ایله تعیین ایتدیمی ؟

۲۰

امام بهاءالدین اوغلینه صوبرانیه یه :

بزی مصحح تعیین ایتدیکی خصوصنده ، صوبرانیه ، جمله تیپوغرافیه لره
خبر ویرسه ایدی یوقسه آنلر ، بزدن تصحیح ایتدرمک خصوصنده شبهه
ایدرلر . دخی بر کاغدی ایکی کیمسه قارامقله امضا ایتمک مشکل براشدر ،
همده بوصورتده اولگی قیلندن برار توری اوکغایسزلق چقمقی ممکن . شو
سبیدن یالشگر برمش امضاسی معتبر اولنسه ایدی . ۱۷ نچی ایون .

۲۱

صوبرانیه ده (۵) نچی ایولده اولان حکم :

امام بهاءالدین اوغلی ، امام ابویزید اوغلی ایله بدرجهده یعنی اصل
مصححدر . بونلرنگ بریستنگ امضاسی هم کافیدر . ایکسیده امضاء ایدرلر
ایسه ، اوزلرینه اختیاردر .

۲۲

امام بهاءالدین اوغلیندن صوبرانیه یه :

حاضرنده کوکوبین مطبعه سنده (۲۰،۰۰۰) نسخه قرآن شریف طبع

۲۲
یدلنہ در . لکن کاغذ ہم قاراسی مرغوب دگل، یول آرالریده تار هر بیته
یکرمی بیشار یول اولدیغندن طیشلر ، حرفلره یاقن ، یا که تیوشسز اورنلره
کوچر انوب قویانه در . مذکور مطبعه شک حرف جیوچیلر شک بیلماکلری
پک آز ، اش باشنده اولانلریده عربچه نی بیلمیورلر . حرفلر یا گلش
جیولدیغنی سبیلی مصححلره ، خدمت آغر و کوب اوله در .

دخی صورائیه طرفندن تعیین ایداش امسام ابویزید اوغلی سفرده
اولدیغندن آنک اورنینه ایکنچی برامام تعیین ایدلنوب طورلسه مناسب اولور
ایدی . بنم فکر مه کوره قزنده امام محمدی صالح اوغلی بو خدمتی اداء ایده یلور .
دخی قرآن شریف (۱۰۰۰ ل) نسخه دن آرتق طبع ایدلماسون ، کاغذ وقاراسیده
حرفلری آچق اولوب ، بریتده اون یدی سطر دن زیاده اولماسون ایدی .
کوچوبین مطبعه سنده اسلام علمینه آشنا برار کیمسه توتسه ایدی .
بوندن باشقه قزنده شریعتیه موافق اولمیان روشده کوب رسالهلر نشر اولنه باشلانیدی .
بونلر ، تورلی خصوصلر ده اولوب ، درست اعتقادلر ، آراسینه کوب خطألر ، درج
ایدلنمکده در . عبادته متعلق دعالر ده پک یا گلش روشلر ایله نشر اولنه در . بو
خصوصده ، صورائیه بر ملاحظه ایدرسه ضرر اولماز ایدی . بوکی اشلر ، وقتیده
قارالمازایسه ، شوگره فرصت هم اوتوب کیده در .

ممکن اولور ایسه دین کتابلری ، صورائیه معرفتیه وفتواسیله طبع ایدلسه
ایدی . لا اقل بونلری تصحیح ایدوب ، با صدر مق ایچون مخصوص بر عالم
صورائیه طرفندن تعیین ایدلسه ایدی . قرآن شریف اوشنداق دین کتابلرندن
اشه یارامای قالمش کاغدلری مطبعه ده قالمق موافق دگلدر . بوکی کاغدلر ،
مصححلره یا که با صدر وچیلر شک اوزلرینه تسلیم اولنسه ایدی . انچی مای .

صورائیه ده (۳۰) نیچی نویا برده اولان حکم :

امام ابویزید اوغلی حاضرنده سفر دن قایتدی . ایمدی آنک اورنینه ایکنچی

مصحیح ایدرگه حاجت یوق (۱) . یا کلس طبع اولنمق حقنده مصححجر
 اوزلری دقت ایتک . حتی که ساتار ونشر ایدر ایچون رخصت ویرلمازلگنی
 صورامق تیوشلی . دین کتابلاری حقنده امام بهالدین اوغلینگ رجاسی
 بیوک محکمه یه مرافعه ایدلنسون (۲) . طبع اولنمش قرآنلرک نسخه حسابلری ،
 مطبعه اسماریده هر ییلده مصححجر طرفدن صوبرانیه یه اعلام ایدلنسون (۳)
 وهر طبعدن بردانه اوله رق صوبرانیه یه یبارلسون (۴) .

۲۴

۱۸۷۳ سنهم

امام ابویزید اوغلندن صوبرانیه یه

قرآن اون یدی یولدن آرتق اولماز ایسه خدمتی کوب اولدیغندن بهالی توشه در
 آخر بهالی نسخه لری ، قرآن طبع ایدوچیلر صاته آملایلر یکر می بر یول اولدیغنده
 حرف و کله لره ضرر اولمادیغنی ایچون ، صوبرانیه بوکا مساعده
 بیورسه ایدی . ۷ نچی یول .

۲۵

صوبرانیه ده (۱۶) نچی اوکتابرده اولان حکم :

قرآن شریف اون یدی سطر دن زیاده اولماسون دیه ، صوبرانیه طرفندن مطبعه
 و مصححجره اعلام ایدلدی . صوبرانیه تدبیرینه خلاف اولان بر مرادی صورمق .
 ابویزید اوغلینگ تیوشسز نجسار تیدر .

(۱) اوکی مهم اولان بر کاغدی اپریل آینه قارالمش اولنسه ایدی ، البته بر کمیسه
 امین ایدلک ضرور کورلمش اولور ایدی .

(۲) اوهم هیچ بر محکمه یه مرافعه ایدلنمش ، وسبی هم اشنده معلوم دکلدنر .

(۳) بوله اعلام بامهل هم یوقدر

(۴) اوکی قرآن نسخه لریده صوبرانیه ده بزه کورلادی .

سنه م ۱۸۸۷

ارینبورغ مفتیسندن چیت دینار دیپار تاملینتنگ دیرکتور یزه . بزه معلوم اولدیغینه کوره ، قزان مطبعه لرنده قرآن شریف طبع ایدلمک طوغروسنده بو قدر اعتبار سز لقلر واردو . بوندن باشقه اشکه کرمای قالمش قرآن کاغذ لری ، تیوشسز اورنلره صاتلنوب وخرمتسز اورنلره تاشلانلدیغی روایت ایدلنه در ، بوایسه بزم شریعت مزده اولوغ گناه اولدیغندن باشقه اسلام خلقی ایچون هم کوگلسز براشدر . اوشبو سبیلردن بو حرمتلو کتابلر صوبرانیه قارامقی ایله طبع اولنسه مناسب اولورایدی . اگرده قرآن نسخهلرندن (۱۰) تین وهفتیک نسخهلرندن (۱) تین آنور ایسه ، هیج کیمه ضور اولمادیغی حالده اوز مصارف لری نه یتشورلاک آچه جمع اولنور ایدی . ۲۴ نچی ینوار

سنه م ۱۸۹۹

قزان سوداگری شمس الدین حسینوفدن ، مفتی الاسلام حضرتلرینه . شهاب الدین حضرت (بهاء الدین اوغلی) قرآن لری هیج توقفسز تصحیح ایدهدر ایدی ، خسته کونلر نده بو خدمتی اوزینشک اوغلی امام محمد برهان الدین هم اداء ایدهدر ایدی . شهاب الدین حضرت وفات اولدیغی سببلی . مذکور اوغلینه ، قرآن تصحیح ایتمک ایچون رخصت ویرسه گزایدی ، مای .

قزان سوداگر لری اشمراد اوغلی ، احمد جان اوغلی ، هم کتیوفدن مفتی اهل الاسلام حضرتلرینه . حاضرنده قرآن شریف لره بر مصحح اولسون یوق . اماملرک خدمت لری کوب اولدیغی سببلی ، مصحح لوق خدمتینه ایکی امام تعیین ایدلسه ایدی . مسای .

ارینبورغ مفتیسندن مینستر حضرتلرینه

مینستر طرفندن اولان فرمانه بنساء (۶ نچی ماده) طبع اولنمقده اولان قرآن

قرآن شریفی تصحیح ایدراچون صوبرانیه جانبدن ایکی عالم تعیین ایدلنوب
 کلمه ایدی . لکن بو کتابلری طبع ایتکده همیشه بر قدر کمچلیکر اولمده در .
 نصارا خلقتینگ مقدس کتابلری دوخاونی سینزورلر طرفندن قارالیدی
 کی ، اهل اسلامگ هم بومبارک کتابلری دوخاونوی صوبرانیه قارامقیله
 طبع اولنورایسه یخشی اولور ایدی ، اگرده بویله ایتک حکمی اولمازسه ،
 لااقل بو کتابلر صوبرانیه طور دینی شهرده طبع اولنسه ایدی . چونکه
 بو تقدیرده بونلر گوزل و درست طبع اولنمقلری طوغروسنده صوبرانیه دقت
 ایده بیلور ایدی . ۱۴ نجی ایون .

۳۰

امام شهاب الدین اوغلیله چنلی امامی صفی الله عبدالله اوغلینه صوبرانیه دن .
 صوبرانیه طرفندن ایکنجی تدبیر اولانه قدر ، قزان مطبعه لرنده طبع اولنه چق
 قرآن شریف و باشقه دین کتابلرینی درستلمک خدمتی اداء قیلوگوز ! ۱۵۰ نجی ایون

۳۱

حییت دینلره نظارت ایدن دیپار تامینتدن ارینبورغ مقتیسنه . سینزور و خصتیله
 طبع ایدلکدن شوک ، نشرینه بیلیت ویرلامازدن مقدم ، خطاء صوابنی
 تلفیش ایتک ، صوبرانیه یه ممکن اولور . بو خصوصده سینزورنی کامیئته
 هم ازلدی . ۲۰ نجی آوغوست .

۳۲

سینزورنی کامیئتیدن صوبرانیه یه

حاضر طبع اولنمش (۴۰،۰۰۰) نسخه هفتیک دن ، غصپادین مینیستر
 فرمانینه بناء ، بر نسخه صوبرانیه یه یبارلدی . بونی نشرایلمک ایچون بیلیت
 ویرمک ممکن اولورمی ؟ ۳۰ نجی آوغوست .

۳۳

صو برانیه ده (۲۳ نجی) او کتا برده اولان حکم :

مذکور هفتیک یک یا تکلش طبع اولدینی سبیلی ، نشری مناسب دگادر .

۳۴

۱۸۹۰ سنه

چیر کوف مطبعه سنی طوطوچی کوپیس میخایلو ف دن صو برانیه ده . بر کاغدی ایکی کیسه تصحیح ایتمک مشکل بر اشدر . شونشک ایچون امام عبدالله اوغلیله امام شهاب الدین اوغلینشک بری اصل اولوب ، ایکنجیسی فقط معین اولسه ایدی . ۴ نجی ، اوغوست .

۳۵

صو برانیه ده (۲۰ نجی) او کتا برده اولان حکم :

میخایلو ف عریضه سنده کوسترلمش اماملر ، خدمت لرنده وقتیلر غنه در . شونشک ایچون ، آنشک کاغدی اعتبار سز قالنور .

۳۶

قزان سوداگری اشمراد اوغلندن مفتی حضر تلرینه

امام محمد برهان الدین امضا ایتمش قرآنشک (۶) نجی کاغذنده (۲۵) خطاسی وار . بونی ایسه حالا صو برانیه نظرینه ییاردم . امام عبدالله اوغلی بر یالکزی تصحیح ایتسه ایدی .

۳۷

قزان شهرنده پالیتسه یه صو برانیه دن

اشمراد

اشمراد اوغلینشک پروشینیه سی ایله بر تاباق قران کاغدی ییارلدی . شوگما
قارشو امام شهاب الدین اوغلندن جواب آلوب صوبرانیه یه تابشرگنز ! .
(۶) نجی نویابر .

۳۸

امام شهاب الدین اوغلندن جواب :

طاقتمز یتدیکی قدر اجتهاد صرفیله قرآن شریف لری تصحیح ایده مز . او انگی
قرآنلرک کوبسندن ، بزتوزاتمش قرآنلر درست رک اولسه کرک . اشمراد
اوغلی کوسترمش خطالر ، حرف و کله لرده اولمای ، بلکه یا حرکت
ویا نقطه لرده در . بو خطالر قرآن کریمک او قولنوینه ضرر کتورماز . انسان
اوغلی بو کبی خطالردن هم خالیده اولماز . ومع ذلك بز لر عفو اوتته مز .
۱۰ نجی دکابر .

۳۹

۱۸۹۱ سنه - م

کتابچی اشمراد اوغلندن مفتی حضر تلیزیده

قرآن شریف تصحیح ایدوچی امام عبدالله اوغلی ، امام اوله رق خان اوردا سینه
کیتدکنندن ، آنشک یرینه بر امام تعیین ایدلسه ایدی .

۴۰

صوبرانیه ده (۱۳ نجی) او کتاب برده اولان حکم :

قرآن شریف تصحیح ایدوچیلردن امام عبدالله اوغلی ، قزانندن کیتدیکی ؛
وامام شهاب الدین اوغلی خطالری اوتکاردیکی سییلی . بونلر اورنینه باشقه
اماملر تعیین ایدلنور . بو خدمت ایچون قزانده امام ومدرس عبدالقیوم عبدالبدیع

اوغلی ؛ واورژم او یازدنده برانگی قریه سی امامی حافظ الدین نصر الدین اوغلی
مناسب اولسه لر کرک . بناء علیه بو امام لره اوکاز ویرلور . مینستر حضرت لرینگ
(۱۸۵۹) یلینده (۱۱) نجی مارتده اولان تدبیرینه موافق قرآن با صدر و چیلر
طرفدن هرتاباق ایچون بونلره ایکی تنکه آچه ویرلور . اوزلری توزاتمش
قرآنلردن بر قدر نسخه لری هر وقتده صوبرانیه یه هم یباروب طور سونلر .

۴۱

۱۸۹۳ سنه - م

امام عبدالبدیع اوغلی نه صوبرانیه دن .

وزگنر تصحیح ایلمش قرآن شریف ، اوشنداق دین کتابلردن بیشار
نسخه اوله رق ، صوبرانیه قارامقینه یبارگنر ! . بو ایسه صوبرانیه نگ (۱۸۹۱) ییل
(۴۵۴۹) نومیرلی فرمانیله سزله الزام ایلمشدر . ۷۱ نجی فورال .

۴۲

۱۸۹۴ سنه - م

امام عبدالبدیع اوغلی له امام نصر الدین اوغلی نه صوبرانیه دن .
صوبرانیه ، سزله (۱۸۹۱) ده (۴۵۴۹) هم (۴۵۵۰) نومیر اوزرنده
یازمش اوکازلرنده ، تصحیح ایتدگنر قرآن شریفلردن و باشقه هم دین کتابلردن
بیشار نسخه اوله رق ، صوبرانیه یه یباروب طور میه بیورمش اییدی . شو وقتدن
بو گونه قدر اشمراد اوغلی له حسینوف طرفدن ایکی باصمه قرآنلردن بیشار
عدد اوله رق صوبرانیه یه کلدی ایسه ده ، باشقه لردن بر نسخه اولسون آنمادی .
حالبوکه قرآن و دین کتابلرینگ درست طبع اولنمقنی ، صوبرانیه اعتبار

ایدرگه تیوشلی ایدی . ایدی ، صوبرانیه نیشک اوکازینی آلدقنزدن بیروت صحیح
ایلمش قرآن لر لرگزیش نیچه دفعه اولدیغی ، وهر دفعه سننده نه قدر نسخه طبع
اولدیغی حقنده مفصل معلومات یازمقله برابر هر دفعه سنندن بیشار نسخه ی کیه چک
دکابرشک (۱۵) ندن تأخیر ایدلماز شرطیله ، صوبرانیه یه ارسال ایدگز ! . . .
۱۳ نجی اوکتابر .

۴۳

مادش اویازی شنغار اولنده امام محمدولی قربانعلی اوغلندن صوبرانیه یه .
(۱۳۰۹) تاریخنده باصلمش قرآنده (۳۱۴ بیت ۵ نجی یولده) « ولم یجعل . . . »
آیتنده ، هم (۳۷۳ بیت ۱۲ نجی یولده) « وارضنا لم تطوؤها . . . » آیتنده
هر ایکینسنده (لم) حرفی توشوب قالمش اوشنداق (۵۰۱ بیت ۱۹ نجی یولده
اولان « عتت » کله سی « عتب » صورتنده یازلمش . بویله یا کلمش طبع
ایدرماز طوغر و سننده صوبرانیه تدبیر ایتسه ایدی .

۴۴

۱۸۹۵ - سنه م

امام قربانعلی اوغلینه صوبرانیه دن

بو خصوصده ، تیوشلی اولان تدبیر ، کوب زمان مقدم اجرا ایدلمشدر .
اولان قرآن لری بیلوچی عالمیره کوستروب آنلر مشورتی ایله تصحیح
ایده اپاورسز . ۱۳ نجی مارت .

۴۵

صوبرانیه ده (۱۲) نجی اوکتابرده اولان حکم :

امام عبدالقیوم اوغلی قرآن حقنده اولان حسابلری هم قرآن نسخه .

لرینی (۱۸۹۴ نجی ییل ۱۰ نجی دکابر تاریخیله) صوبرانیه یه تابشردی ایسه ده ، (۱۸۹۱) دن بو کونه قدر ، امام نصرالدین اوغلی حساب هم نسخه لرتابشرمادی . بو معلوماتی ایکیجی دفعه اوله رق امام نصرالدین اوغلندن طلب ایدلنور .

۴۶

امام نصرالدین اوغلندن صوبرانیه یه

صوبرانیه ننگ اوکازینی آدیغمدن صوئک ، بوکونه قدر طقوز دفعه هفتیک و اوچ دفعه قرآن تصحیح ایتدم . امام عبدالبدیع اوغلی بیارسه کرک دیه ، بونلردن بن هیچ بر نسخه صوبرانیه یه بیارمادم . بن ، هر وقتده قزانده طور میورم . صوبرانه طرفندن کوسترلس آچه بنم فاطرم ایچون اولسون یتشمایدر . اگرده یالنگز اولوبده ، همده صوبرانیه طرفندن فاطر ایچون یاردم ویرلسه ایدی ، البته اجتهادلی اولور . و تصحیح ایلمش قرآنلردن تیوشلی نسخه لری هم بیاروب طورر ایدم . ۲۷ نجی اوکابر .

۴۷

کتابچی حسینوفدن مفتی حضر تارینه .

بر مرتبه باصدر مق برزاوود اولوب ، بر زاوودنی باصوب تمام ایتمک یریلدن زیاده زمانه حاجتلیدر . هر کاغدی ایکی بلکه اوچ دفعه کوزدن کیچرمک و تصحیح ایتمک لازم اوله در . مصحح لرش بریسی اولان امام نصرالدین اوغلی ، قزاندن یوزاون چاقرم مسافه ده اولان اولده طورادر . آنک کدوسینه طوغرو بوچته اولمادیغندن ، کاغدلرش باروب قایتمقلری اون کون مقدار عمر صرف ایدرگه ، و اوچ دفعه قارامق ایچون آیدن زیاده عمر اوتمییه محتاج اوله در . مطبعه لرش خدمتی بعض وقتده کوب ؛ بعض وقتده آز ؛ بعض وقتده بار ؛ بعض وقتده یوق ؛ اولدیغندن امام نصرالدین اوغلی

ایچون

ایچون ، هر وقتده قزانده طور مقده ممکن دگل . مضبوط و برقرارده اولمیان
اش ایچون کیلوب طررسه ، خدمتی ایچون آلمش آچه سندن کوب الوش
زیاده مصارفه محتاج اولور . الحاصل چیتده اولان کیمسه ایچون بومطبعه
خدمتاریفی قیلیمق ممکن دگل یا که بیک آغر براشدر . شونگ ایچون امام
نصرالدین اوغلی اورنینه قزان شهرنده اولان اماملرک بریسی تعیین
ایدلسه ایدی ۱۹۰۰ نچی نویابر .

۴۸

صو برانیه ده (۵) نچی فورال ده اولان حکم :

چیت اورنده طوروب ، قرآن تصحیح ایتمه سی ، بر طرفدن امام
نصرالدین اوغلینگ کبدوسینه مشقتای هم دنیاوی ضرره باعث اولدیغندن
وایکنجی طرفدن کتاب و قرآن باصدر و چیلر ایچون قولایسز اولدیغندن ،
امام نصرالدین اوغلی بو خدمتدن خلاص ایدوب ، آنگ یرینه قزانده امام
عالمجان محمدجان اوغلی علیف تعیین ایدلنور .

۴۹

۱۸۹۸ - سنه م

امام عبدالبدیع اوغلی ایله امام علیفه ارینبورغ مفتیسندن : صو برانیه
یبارلمش ، بازارلرده صا تلمقده اولنمش قرآن وهفتیک لردن ، قزان مطبعه-
لرنده ، قرآن وهفتیکلر باصدر مقده ، بر قدر دقتسزلك وارلنی معلوم
اولمقده در . مثلاً کاغدلری نچار ، جلدنولری چدامسز روشده در .
حالبوکه بوکبی اشلر ، بردن اوزمزش مبارک اولان کتابلر می خرمتسر
ایتمیه ، وایکنچیدن اسلام خلقینه ضرر ایتدر میه سبب اولور آنگ ایچون
حاضر اشلمکده اولانلر ، کاغدلری و باشقه اشلریده اولان محکمسز لیکاری
سینندن ؛ یخشی اشلمشک یاروم عمرلرینه دگل ، چیرک عمرلری برابرینه

چدامقلری شبهه لیدر . بو تقدیرچه بر تنکه بر ابرینه یخشی بر نسخه آله جق
 کیمسه ، ایکی تنکه یاکه زیاده ویروب ، بچار اشلنمش نسخه لردن دورت
 بیش دانه سنی آلمیه مجبور اوله چقدر . بوشی البته ضرردر .
 ایمدی ، سزله ، قرآن شریف وهفتیکاری تصحیح ایدوچیلر اولدقنیز
 ایچون ، بومبارک کتابلری یخشی اشلاتماک خصوصنده اجتهاد ایدر سه گز ،
 دین یولنده خدمت ایتمش اولور ایدگز . باصدروچیلره لازم نصیحتلری
 سویلب ، بوکی خیر اشه ترغیب ایله گز ، آنلر ککندولری هم بونی معقول
 کوررلر ، وگوزل اسلمیه طر شورلر ایدی ۳۰۰ نجی مارت .

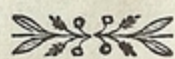
۵۰

امام عبدالسیدع اوغلی ایله امام علییف دن مفتی حضرتلرینه : یازمش
 فرمانگزنی کتاب باصدروچیلره آنگلاتوب ، بواشلرک شریعت قاشنده هله
 ثوابلی عمل ایدیکی بیلدرو ب . کسب وسودالر گز مبارک وبرکاتلی اولوردیه
 وعظلمر ایتدک . متوفی شمس الدین حسین اوغلینگ وصیلری : محمد شریف ،
 محمد صدیق ، محمد جان اوغللری موسینلر ، مذکور روشجه قیلمقی التزام
 ایدوب ، امضاء قیلدیلر . اما شریفجان کریموف ایسکی روشده باصدرمق
 اولنوب ، سزک فرمانگزدن مقدم ، اولنگی جزئدن (۲۱۰۰۰۰) نسخه
 تمام طبع اولنمش ایمش . بو حالده اشمنز . توقالنور ایسه ، بزلره اولوغ ضرر
 کوره مز ، دیه . قرآنلرینی ایسکی حالجه تمام قیلمق خصوصنده رخصت امید
 ایده در . هم ، بوندن صوگلرینی یخشی اشلتماک اولوب وعده قیله در .
 بو طوغروده سزلردن بر خبر اولانه قدر ، بزلر ، امضایتمای توقتاب طورر مز .
 قرآن شریف ، دورتنجی نومیر کاغده ، طبع اولنه رق ، قاطرغالرینک ایلانهمی
 سختیان اولور ایسه البته گوزل اولور ، هم بتون اهل اسلامک رغبتلرینی
 وشادلقلرینی جلب ایدر ایدی ۱۷۰ نجی آپریل .

امام عبدالبدیع اوغلی ایله امام علییغه مفتی حضرت تلمر نندن :
اگرده بوندن صوگ یخشی اشلاتیمه رضا اولور لر ایسه ، حاضر طبع ایتدر مکده
اولان قرآنلرینی . سویلمکله رینه (مطبعه چیلر ایله عقدلرینه) موافق ، اشلاتوب
تمام ایتیمه کریموفلره ، بزدن رخصتدر . ۲۴ نجی اپریل .

امام عبدالبدیع اوغلیغنه مفتی حضرت تلمر نندن :
اوشبوییل ۳۳ نجی دکابرده یبارمش قرآنلر گنز ، صوبرانه یه تابشرلادی . بودفمه
اولنمش قرآن وهفتیک شریفلر ، باصمه لری ، کاغدلری ، جلدلنمکله ری .
جهتندن مرغوب اولمش ایمش . مبارک کتابلر مزی بویله روشده گوزل
واعتبارله اشلاتیمکله ری ایچون قران شریف طبع ایدوچیلر حاجی
شمس الدین حسینوف وصیلرینه ، اوشنداق هفتیک شریف طبع ایدوچیلر ،
کریموفلره بنم طرفدن « رحمت » آیتوگزی اوتندم . ۱۶ نجی دکابر .

تمام

مؤلفگ آثار مطبوعه سی :

- ۱) تریه لی بالا . . . . . (۵) تین
  - ۲) تریه لی خاتون . . . . . (۷) «
  - ۳) شاگردک آدابی . . . . . (۱۰) «
  - ۴) تنظیمات . . . . . (۲۰) «
  - ۵) آثار برنجی جزء . . . . . (۱۰) «
  - ۶) قرآن وطباعت . . . . . ( ) «
- اوشبو کتابلر هر برکنا بچیلر ده اولنور .
تریه لی آنا هم مطالعه رساله لری قالمادی .
آثارش ایکنجه جزئی تیز کوندن نشر اولنور .

آدرس :

Уфа. Членъ Мухаммеданскаго Духовнаго Собранія
Резаэддинъ Фахуртдиновъ